

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

—

Τίτλος:

«Η υπαρξιακή αγωνία στη μεταπολεμική ποίηση»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΒΕΝΟΥΤΣΟΥ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΒΕΝΟΥΤΣΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ <http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η υπαρξιακή αγωνία στη μεταπολεμική ποίηση

Εφαρμογή σεναρίου

Μαριάννα Βενούτσου

Δημιουργός

Μαριάννα Βενούτσου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

2ο Γενικό Λύκειο Αχαρνών

Χρονολογία

Από 10-11-2014 έως και 12-12-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα προβολών.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κατά την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου, οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι, από τα προηγούμενα σχολικά έτη, με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας. Για τον χωρισμό σε ομάδες έλαβαν οι ίδιοι πρωτοβουλίες, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τους το γεγονός ότι σε κάθε ομάδα θα έπρεπε να υπάρχει τουλάχιστον ένα μέλος που να γνωρίζει να χειρίζεται καλά τα προγράμματα του Η/Υ. Σε μία εισαγωγική ώρα, οι μαθητές είχαν ενημερωθεί για την εφαρμογή που θα λάμβανε χώρα, για την ανάγκη να εργαστούν ομαδοσυνεργατικά, ενώ είχε γίνει από εμένα και μία παρουσίαση της χρήσης του ιστολογίου της τάξης (Blog). Επιπλέον, παρουσιάστηκαν οι δυνατότητες του προγράμματος Windows Movie Maker, με το οποίο αρχικά οι μαθητές εντυπωσιάστηκαν, στη συνέχεια όμως φάνηκαν διστακτικοί αναφέροντας πως δεν το έχουν ξαναχρησιμοποιήσει.

Όσον αφορά στο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), το πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων (Powerpoint), αλλά και τη μηχανή αναζήτησης πληροφοριών μέσω του διαδικτύου, οι μαθητές ήταν πλήρως εξοικειωμένοι μαζί τους.

Επίσης, δεν παρουσιάστηκε πρόβλημα με τη διαθεσιμότητα του εργαστηρίου πληροφορικής, καθώς υπήρξε συνεννόηση με τη συνάδελφο της πληροφορικής, της οποίας εξασφαλίστηκε η συνεργασία. Τέλος, για την εφαρμογή του σεναρίου χρειάστηκαν ένας φορητός Η/Υ, ο βιντεοπροβολέας του σχολείου και πέντε Η/Υ.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαριάννα Βενούτσου, Η υπαρξιακή αγωνία στη μεταπολεμική ποίηση, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της εφαρμογής του σεναρίου ήταν να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με ποιητικά κείμενα της μεταπολεμικής ποίησης, κυρίως της δευτέρης μεταπολεμικής γενιάς, αλλά και της γενιάς του '70 και να εντοπίσουν τον υπαρξιακό προβληματισμό ο οποίος αναδύεται μέσα από αυτά, όπως είναι «το άγχος της μοναξιάς, το σκηνικό της φθοράς, ο παραλογισμός της καθημερινότητας, αλλά και ο προαιώνιος αγώνας του ανθρώπου να προσδιορίσει την παρουσία του και τον προορισμό του στη ζωή» ([Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Γενικού Λυκείου. Βιβλίο Καθηγητή 2008: 220](#))

Τα ποιήματα που μελέτησαν οι μαθητές, στην πλειοψηφία τους ανθολογούνται στο βιβλίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας γενικής παιδείας της Γ' Λυκείου.

Τα παιδιά, κατά την πρώτη ώρα της εφαρμογής σχολίασαν την υπαρξιακή αγωνία και σε άλλες μορφές τέχνης, όπως η ζωγραφική. Κατά τις επόμενες ώρες εργάστηκαν ομοδοσυνεργατικά και, αφού προβληματίστηκαν για το υπαρξιακό περιεχόμενο των ποιημάτων που μελέτησαν, κλήθηκαν να εξετάσουν τις γλωσσικές επιλογές των ποιητών και τα εκφραστικά μέσα που κάθε φορά χρησιμοποιούνται, όπως και τα λογοτεχνικά ρεύματα στα οποία εντάσσονται τα κείμενα.

Προς το τέλος της β' φάσης μπόρεσαν να σχολιάσουν κατά πόσο η μελαγχολική διάθεση της υπαρξιακής μεταπολεμικής ποίησης έχει αντλήσει στοιχεία από τη γραφή του Καρυωτάκη. Κατά τη διάρκεια της γ' φάσης, κλήθηκαν να συγγράψουν, σε ομαδικό επίπεδο, το δικό τους ποίημα με υπαρξιακό περιεχόμενο δίνοντας εξαιρετικά δείγματα γραφής.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Βασικός στόχος της εφαρμογής του παρόντος σεναρίου ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές τον υπαρξιακό προβληματισμό της μεταπολεμικής και σύγχρονης ποίησης,

να εντοπίσουν τα αίτιά του, να σχολιάσουν τη στάση των ποιητών απέναντι στη ζωή, τον ρόλο ή τον προορισμό του ανθρώπου σε αυτή, να κατανοήσουν το άγχος της μοναξιάς που γίνεται πιο έντονο στη μεταπολεμική περίοδο λόγω της αστικοποίησης της ζωής, η οποία και δημιουργεί νέα δεδομένα στην καθημερινότητα του ανθρώπου. Ταυτοχρόνως, μπόρεσαν να σχολιάσουν πώς αυτή η υπαρξιακή αγωνία αποτυπώνεται μέσα από την ποίηση, με ποιους εκφραστικούς τρόπους, με ποιες γλωσσικές επιλογές ή εντός ποιων λογοτεχνικών ρευμάτων.

Η επιλογή κειμένων ήταν τέτοια που δεν περιορίστηκε μόνο στην πρώτη ή τη δεύτερη μεταπολεμική γενιά, αλλά επεκτάθηκε και στην ποίηση της δεκαετίας του '70. Έτσι οι μαθητές μπόρεσαν να σχηματίσουν όσο το δυνατόν καλύτερη εικόνα για το υπαρξιακό περιεχόμενο των ποιημάτων που μελέτησαν και να αντιληφθούν πως ο άνθρωπος, σε οποιαδήποτε εποχή κι αν ζει και οποιαδήποτε κατάσταση κι αν βιώνει, πάντοτε αναζητά απαντήσεις σε υπαρξιακά ερωτήματα.

Στην παραπάνω κατάκτηση συνέβαλε αφενός η μετωπική διδασκαλία, η οποία στηρίχθηκε στην ερμηνευτική μέθοδο, κυρίως με τη χρήση του διδακτικού διαλόγου και των ερωταπαντήσεων και αφετέρου η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, με την οποία επιτεύχθηκε η πολύτιμη ανταλλαγή απόψεων και η διαμόρφωση κλίματος οικειότητας και συνεργασίας. Σε όλα τα παραπάνω ουσιαστικό ρόλο διαδραμάτισαν και οι νέες τεχνολογίες, αφού αφενός έκαναν το μάθημα πιο ελκυστικό και αφετέρου προσέφεραν πολλές δυνατότητες στην αναζήτηση πληροφοριών από τους μαθητές.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν πως θέματα που σχετίζονται με τον αγώνα του ανθρώπου να ορίσει την παρουσία του στη ζωή και στον κόσμο, το δράμα της μοναξιάς, η εξάρτηση του ανθρώπου από παράγοντες πάνω από τις δικές του δυνάμεις, όπως η τύχη κλπ., μπορούν να χαρακτηριστούν ως υπαρξιακά.

- Να κατανοήσουν πως είναι πολλοί οι υπαρξιακοί προβληματισμοί που απασχολούν τον άνθρωπο, ο οποίος διαμορφώνει συγκεκριμένες στάσεις ζωής, οι οποίες κυμαίνονται από τον απλό προβληματισμό και την εσωτερική, προσωπική ενδοσκόπηση έως και τον φόβο.
- Να καταλάβουν πως αρκετά υπαρξιακά ερωτήματα απασχόλησαν στο παρελθόν και συνεχίζουν να απασχολούν τον άνθρωπο (ανεξάρτητα από την εποχή κατά την οποία διατυπώθηκαν), κάτι το οποίο φανερώνει τη διαχρονικότητά τους.
- Να συνειδητοποιήσουν πως η τέχνη (π.χ. θέατρο, λογοτεχνία, ζωγραφική) αποτελεί μέσο έκφρασης των προβληματισμών του ανθρώπου και επομένως οι υπαρξιακοί προβληματισμοί αποτυπώνονται μέσα από αυτή.

Γνώσεις για τη γλώσσα/λογοτεχνία

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν πως η μεταπολεμική λογοτεχνία δεν είναι μόνο κοινωνική-αντιστασιακή, επηρεαζόμενη από τις μνήμες της Κατοχής και του εμφυλίου πολέμου, αλλά και υπαρξιακή (που αποτυπώνει τους κυριότερους υπαρξιακούς προβληματισμούς του ανθρώπου).
- Να γνωρίσουν ορισμένους από τους ποιητές της μεταπολεμικής λογοτεχνίας οι οποίοι έγραψαν υπαρξιακή ποίηση.
- Να εντοπίσουν, μέσα από τη μελέτη μεταπολεμικών ποιημάτων, πώς αναδεικνύεται ποιητικά η υπαρξιακή αγωνία: δηλαδή μέσω ποιων λεκτικών επιλογών των ποιητών, ποιων εκφραστικών τρόπων ή λογοτεχνικών ρευμάτων (συμβολισμού, υπερρεαλισμού), μορφικών ή όχι δεσμεύσεων κλπ.
- Να διερευνήσουν κατά πόσο η διάχυτη μελαγχολία, η οποία πολλές φορές είναι σύμφυτη με το υπαρξιακό περιεχόμενο των ποιητικών κειμένων της μεταπολεμικής λογοτεχνίας, αποτελεί γόνιμη επιρροή της ποιητικής γραφής του Καρυωτάκη.

Γραμματισμοί

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να μπορούν να εντοπίσουν, ως ικανοί αναγνώστες, ένα ποιητικό κείμενο με υπαρξιακό περιεχόμενο.
- Να σχολιάζουν την επιλογή εκφραστικών τρόπων ή λεξιλογίου από τον ποιητή και τα γνωρίσματα συγκεκριμένων λογοτεχνικών ρευμάτων και την συμβολή των παραπάνω στην ανάδειξη του υπαρξιακού περιεχόμενου των ποιημάτων.
- Να είναι σε θέση να συγκρίνουν ως προς τη μελαγχολική διάθεση την ποίηση του Καρυωτάκη με αυτήν των μετέπειτα μεταπολεμικών ποιητών και να εντοπίζουν τα κοινά τους χαρακτηριστικά.
- Να εξοικειωθούν με την αναζήτηση και σωστή αξιοποίηση πληροφοριών μέσω του διαδικτύου (π.χ. [Ανεμόσκαλα](#)), με προγράμματα δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων (Powerpoint), αλλά και με το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου, στο οποίο αναρτήθηκε μέρος των εργασιών των μαθητών.

Διδακτικές πρακτικές

Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του σεναρίου αξιοποιήθηκε τόσο η μετωπική όσο κυρίως η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας. Όσον αφορά στην εργασία σε ομάδες, στόχος ήταν η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών τους και συνεπώς η επίτευξη κλίματος οικειότητας και συνεργασίας. Ο ρόλος μου, ως εκπαιδευτικός, κατά τη διάρκεια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, ήταν κυρίως καθοδηγητικός και συμβουλευτικός. Προκειμένου να επιτευχθεί η αυτενέργεια των παιδιών, επενέβαινα μόνο όταν οι ομάδες το ζήτησαν, επιλύοντας απορίες τους.

Με τη μετωπική διδασκαλία προσπάθησα να παρακινήσω και να ενθαρρύνω τους μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους, να κεντρίσω το ενδιαφέρον τους, ενώ

με τον διάλογο έγινε προσπάθεια να επιτευχθεί η ενεργή συμμετοχή τους στο προς εξέταση θέμα του σεναρίου.

Τέλος, η ανακαλυπτική-διερευνητική μάθηση, μέσω της ερμηνείας των ποιητικών κειμένων και της αναζήτησης, κριτικής επιλογής και αξιοποίησης πληροφοριών μέσω του διαδικτύου, πρόσθεσαν στο σενάριο μια επιπλέον διδακτική αξία, αφού οι μαθητές, αναζητώντας πληροφορίες για τις διάφορες δραστηριότητες που προτείνει το σενάριο, μπόρεσαν να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να κατανοήσουν πως η έρευνα αποτελεί βασική προϋπόθεση του τελικού συνεργατικού τους κειμένου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το θέμα του σεναρίου που εφαρμόστηκε επιλέχθηκε λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η μελέτη ποιημάτων που έχουν ένα υπαρξιακό υπόβαθρο και περιεχόμενο, δεδομένου ότι πολλές φορές ο καθένας από εμάς έχει έρθει αντιμέτωπος με υπαρξιακά ερωτήματα και προβληματισμούς, πολλοί από τους οποίους σχετίζονται με αέναα ερωτήματα, ενώ άλλα εμφανίζονται μέσα σε συγκεκριμένες συνθήκες της κοινωνίας στην οποία ζούμε.

Επιπλέον, οι υπαρξιακοί προβληματισμοί συνάδουν με την εφηβική ηλικία, στην οποία βρίσκονται οι μαθητές της Γ΄ Λυκείου, κατά τη διάρκεια της οποίας, ως αναπτυσσόμενες προσωπικότητες, αναζητούν την απόκτηση της ταυτότητας του Εγώ, θέτοντας ερωτήματα στους εαυτούς τους σχετικά με τον ρόλο τους στην κοινωνία και στον κόσμο γενικότερα. Έτσι, όλοι σχεδόν οι μαθητές έδειξαν ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του σεναρίου, εξέφρασαν τις προσωπικές τους απόψεις και εξέθεσαν τα δικά τους ερωτήματα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γενικής παιδείας της Γ΄ Λυκείου ανθολογούνται κείμενα της μεταπολεμικής και σύγχρονης λογοτεχνίας. Στο

εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου που αφορά στην ποίηση (σ.10) αναφέρεται πως ορισμένοι ποιητές έγραψαν ποίηση που δεν εντάσσεται σε αυτό που ονομάζουμε κοινωνική-αντιστασιακή, επηρεαζόμενοι δηλαδή από τα ιστορικά γεγονότα που προηγήθηκαν, αλλά ποίηση καθαρά υπαρξιακή.

Το θέμα του σεναρίου, λοιπόν, αλλά και η επιλογή κειμένων που το αναδεικνύουν, συνδέονται άμεσα με τη λεγόμενη υπαρξιακή ποίηση. Οι μαθητές μελετώντας τα ποιητικά κείμενα που τους δόθηκαν μπόρεσαν να γνωρίσουν ό,τι αποκαλούμε υπαρξιακή ποίηση, τους ποιητές εκπροσώπους της και τους υπαρξιακούς προβληματισμούς τους. Στόχος υπήρξε οι μαθητές να παρατηρήσουν, να διερευνήσουν το υπαρξιακό περιεχόμενο των προς μελέτη ποιημάτων, να ανταλλάξουν απόψεις, να αναρωτηθούν για τα αίτια των υπαρξιακών αναζητήσεων των ποιητών και να τα συνδέσουν με τις ενδεχόμενες δικές τους απορίες ή υπαρξιακές αναζητήσεις.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Το σενάριο κατά την εφαρμογή του στηρίχθηκε στην αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών. Οι μαθητές, μέσω της εξοικείωσης με τα ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης, της κριτικής επιλογής πληροφοριών από το διαδίκτυο, της ικανότητας παραγωγής γραπτού λόγου μέσω του περιβάλλοντος του επεξεργαστή κειμένου και του λογισμικού παρουσίασης (Word, Powerpoint), μπόρεσαν να οδηγηθούν αφενός στην αισθητική απόλαυση των ποιητικών κειμένων τα οποία μελέτησαν και αφετέρου στην ερμηνευτική προσέγγισή τους, κάτι που επιτεύχθηκε με τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Εκτός από τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, το σενάριο στηρίχθηκε και στην αξιοποίηση των [συμφραστικών πινάκων λέξεων για μείζονες νεοέλληνες ποιητές](#), με κύριο στόχο την άσκηση της κριτικής σκέψης των μαθητών και την εξοικείωση με τη συγκεκριμένη δυνατότητα.

Επιπλέον, το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου, λειτούργησε κυρίως ως εικονικός χώρος συνάντησης των μαθητών, αφού αναρτήθηκε σε αυτόν μέρος των εργασιών τους.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΛ Γ' Λυκείου:

Τάσος Δενέγρης, [«Οι κατάσκοποι»](#)

Κική Δημουλά, [«Άωρα και παράωρα»](#)

Βασίλης Καραβίτης, [«Το άπιαστο προπό»](#)

Μαρκόπουλος Γιώργος [«14 Ε.Μ., 49 ετών»](#)

Κώστας Μόντης, [«Νύχτες»](#)

Κείμενα άλλων σχολικών βιβλίων:

ΚΝΛ Β' Λυκείου

Σοφοκλής, [«Οιδίπους Τύραννος»](#) (Εξοδος: στ. 2251-2260)

Υποστηρικτικό υλικό

Ιστοσελίδες

www.nationalgallery.gr : Εθνική πινακοθήκη, Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, Ίδρυμα Ευριπίδη Κουτλίδη.

www.pinakothek.de: Πινακοθήκη του Μονάχου.

www.munchmuseet.no: Μουσείο Μουνκ.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση

1η ώρα (αίθουσα προβολών)

Κατά την πρώτη ώρα της εφαρμογής του σεναρίου, προκειμένου να προκληθεί το ενδιαφέρον των παιδιών, έλαβε χώρα πέντε συνολικά λεπτών συζήτηση για τις αγωνίες που έχουν ως έφηβοι, λίγο πριν την αποφοίτησή τους από το σχολείο. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν στη συζήτηση με προθυμία, ωστόσο λίγοι μαθητές μίλησαν για την αγωνία τους για τις πανελλήνιες εξετάσεις ή για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Όταν τους ρώτησα, μου απάντησαν πως η επαγγελματική τους αποκατάσταση τους φαίνεται κάπως μακρινό και θα τους απασχολήσει μετά την αποφοίτησή τους από την ανώτερη ή ανώτατη σχολή, στην οποία φιλοδοξούν να περάσουν. Οι περισσότεροι από αυτούς ανέφεραν, χωρίς να μεσολαβήσει δικό μου ερώτημα, πως κάποιες φορές τους απασχόλησαν ερωτήματα σχετικά με τη μοναξιά, τη ζωή σε άλλους γαλαξίες ή για την ύπαρξη ή όχι ζωής μετά τον θάνατο. Τα παραπάνω υπαρξιακά ερωτήματα, που ομολογουμένως ήταν κοινά μεταξύ αρκετών μαθητών, ανέλαβα να τα καταγράψω στον πίνακα.

Η μέθοδος διδασκαλίας η οποία αξιοποιήθηκε αυτήν την ώρα ήταν η μετωπική. Ας σημειωθεί πως κάποιοι μαθητές έλειπαν την πρώτη αυτή ώρα της εφαρμογής, καθώς συμμετείχαν στις πρόβες της σχολικής εορτής για τη 17η Νοέμβρη.

Ακολούθως, μοιράστηκε στα παιδιά μία φωτοτυπία, η οποία περιείχε τους στίχους 2251-2260 της τραγωδίας του Σοφοκλή [«Οιδίπους Τύραννος»](#), που αποτελούν και τους καταληκτικούς στίχους της εξόδου του έργου. Ανέλαβα μεγαλοφώνως να τους διαβάσω στην τάξη και μετά το τέλος της ανάγνωσης ζήτησα από τους μαθητές να εντοπίσουν το υπαρξιακό περιεχόμενό τους, γράφοντας ταυτόχρονα στον πίνακα τη φράση, με την οποία τελειώνει η συγκεκριμένη τραγωδία του Σοφοκλή «μηδένα πρό τοῦ τέλους μακάριζε». Οι μαθητές μού ανέφεραν σχεδόν στην πλειοψηφία τους πως δεν έχουν ακούσει ξανά τη φράση αυτή, την οποία μετέφρασα στη νέα ελληνική προκειμένου να γίνει πιο κατανοητό το περιεχόμενό της. Αμέσως, μία μαθήτρια σήκωσε το χέρι της και ανέφερε πως ένα ερώτημα υπαρξιακό είναι πράγματι ο ρόλος της τύχης στη ζωή του ανθρώπου· κατά πόσο,

δηλαδή, πολλές φορές τα πράγματα είναι προδιαγεγραμμένα από τον παράγοντα τύχη ή μήπως εμείς οι ίδιοι ορίζουμε την τύχη.

Στο παραπάνω ερώτημα απάντησαν ένας-δύο μαθητές, λέγοντας πως όντως είναι δύσκολη η απάντηση σε μια τέτοια ερώτηση, αφού σε κάποιες περιπτώσεις οι ίδιοι έχουν νιώσει ότι όσο και να προσπαθούν τα πράγματα είναι προδικασμένα, ενώ σε άλλες περιπτώσεις έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι τις ευκαιρίες και τις προϋποθέσεις για να πετύχουν κάτι. Σε αυτό το σημείο ένας μαθητής είπε συμπερασματικά πως χρειάζονται και οι δύο παράγοντες στη ζωή του ανθρώπου, και η τύχη και η ατομική προσπάθεια. Η όλη συζήτηση διήρκεσε δέκα περίπου λεπτά.

Στη συνέχεια και για τα επόμενα δεκαπέντε λεπτά περίπου με τη βοήθεια ενός φορητού Η/Υ, του βιντεοπροβολέα του σχολείου και τη σύνδεση στο διαδίκτυο περιηγηθήκαμε στις ιστοσελίδες του [μουσείου Μουνκ](#), της [Εθνικής Πινακοθήκης](#) και της [πινακοθήκης του Μονάχου](#) προκειμένου οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με την υπαρξιακή αγωνία σε άλλες μορφές τέχνης και συγκεκριμένα στη ζωγραφική. Την περιήγηση στις παραπάνω ιστοσελίδες ανέλαβα εγώ και όχι οι μαθητές ανά ομάδες, όπως προέβλεπε το συνταγμένο σενάριο, κυρίως για λόγους εξοικονόμησης χρόνου, αφού κατά την εφαρμογή η α' φάση είχε διάρκεια μία διδακτική ώρα.

Από τους ζωγραφικούς πίνακες που έδειξα, αμέσως τα παιδιά αναγνώρισαν την «Κραυγή» του Νορβηγού ζωγράφου Έντ. Μουνκ. Δεν ήξεραν, βέβαια, πως ο πίνακας ονομάζεται «Κραυγή», ωστόσο αμέσως παρατήρησαν πως έχουν δει τον συγκεκριμένο ζωγραφικό πίνακα να εικονογραφεί κάποιο από τα σχολικά τους βιβλία στο παρελθόν. Με αυτήν την παρατήρηση συμφώνησαν πολλοί μαθητές.

Τα τελευταία λεπτά της ώρας δόθηκε στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας, το οποίο περιείχε τον τίτλο «υπαρξιακοί προβληματισμοί» και κάτω από αυτόν υπήρχαν κουκίδες (bullets), στις οποίες οι μαθητές συμπλήρωσαν τα υπαρξιακά ερωτήματα που τους απασχολούν περισσότερο. Αρχικώς, φάνηκε ότι δυσκολεύονται,

αναφέροντας πως δεν ήξεραν τι να γράψουν, αλλά μόλις συγκεντρώθηκαν συμπλήρωσαν το φύλλο εργασίας, το οποίο και μου παρέδωσαν¹.

Στο τέλος της ώρας έμειναν ένα-δύο λεπτά χρόνος και βρήκα την ευκαιρία να ρωτήσω τα παιδιά αν κατανόησαν το θέμα του σεναρίου που εφαρμόζουμε, ενώ εν συντομία ανακεφαλαιώσαμε όσα ειώθηκαν κατά την ώρα αυτή.

Β' φάση

2η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την ώρα αυτή οι μαθητές μετέβησαν στον χώρο του εργαστηρίου πληροφορικής, για τη διαθεσιμότητα του οποίου δεν παρουσιάστηκε κανένα πρόβλημα. Η μέθοδος διδασκαλίας που αξιοποιήθηκε ήταν η ομαδοσυνεργατική. Συγκεκριμένα, έξι-εφτά συνολικά μαθητές απουσίαζαν, συμμετέχοντας άλλοι από αυτούς στις πρόβες για τη σχολική γιορτή της 17ης Νοέμβρη και άλλοι σε προπονήσεις εν όψει της έναρξης των σχολικών αγώνων. Έτσι, όσοι μαθητές βρίσκονταν εκείνη την ώρα στην τάξη χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες, τοποθετούμενοι μπροστά από την οθόνη ενός Η/Υ.

Στη συνέχεια, δόθηκαν στις ομάδες φωτοτυπίες με τα κείμενα που η καθεμιά είχε να μελετήσει, αλλά και τα φύλλα εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ομάδα δόθηκε το ποίημα του Τάσου Δενέγρη, [«Οι κατάσκοποι»](#), στη δεύτερη το ποιητικό κείμενο της Κικής Δημουλά [«Άωρα και παράωρα»](#), και στην τρίτη [«Το άπιαστο προπό»](#) του Β. Καραβίτη. Η τέταρτη και η πέμπτη ομάδα μελέτησαν τα ποιήματα του Γιώργου Μαρκόπουλου [«14 Ε.Μ., 49 ετών»](#) και του Κώστα Μόντη [«Νύχτες»](#) αντιστοίχως.

Τα πρώτα δέκα λεπτά τα παιδιά ως ομάδες ανέλαβαν να διαβάσουν και να κατανοήσουν τα βασικά σημεία του περιεχομένου των ποιημάτων που τους δόθηκαν. Οι ομάδες δε φάνηκε να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα αναφορικά με την κατανόηση των κειμένων. Η ομάδα ε' μάλιστα τελείωσε την ανάγνωση πρώτη από

¹ Βλ. fyllo ergasias1, a' fasi και fyllo ergasias 2, a' fasi.

όλες, κατανόησε πλήρως το περιεχόμενό του ποιήματος και συνέχισε με το φύλλο εργασίας, το οποίο εν τω μεταξύ τους είχε μοιραστεί. Από όλες τις ομάδες, μόνο η β΄ δυσκολεύτηκε να κατανοήσει το ποίημα της Κικής Δημουλά [«Άωρα και παράωρα»](#) που της δόθηκε. Μία-δύο φορές με κάλεσε κοντά της, εκφράζοντας απορίες για κάποιους στίχους του ποιήματος. Προσπάθησα να βοηθήσω και πράγματι μετά συνέχισαν τη μελέτη τους.

Στη συνέχεια, μόλις τελείωσαν όλες οι ομάδες την ανάγνωση των κειμένων είπα στα παιδιά ότι σειρά έχει η ενασχόληση με την πρώτη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας τους, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να εντοπίσουν και να σχολιάσουν τους υπαρξιακούς προβληματισμούς των ποιημάτων που κάθε ομάδα έχει αναλάβει, αναφέροντας ταυτόχρονα αν ο συγκεκριμένος υπαρξιακός προβληματισμός αποτελεί και μέρος της δικής τους συνείδησης σε στιγμές προσωπικής ενδοσκόπησης. Η δραστηριότητα αυτή φάνηκε ότι δε δυσκόλεψε τους μαθητές, οι οποίοι την τελείωσαν αρκετά γρήγορα. Στη συνέχεια κλήθηκαν να προχωρήσουν στη δεύτερη ερώτηση του φύλλου εργασίας, η οποία ζητούσε να εντοπίσουν τους εκφραστικούς τρόπους, το απλό ή επεξεργασμένο λεξιλόγιο, τις μορφικές ή όχι δεσμεύσεις, τον διακριτικό συμβολισμό ή τον υπερρεαλισμό που αξιοποιούνται προκειμένου να αποδοθεί ευκρινέστερα η αίσθηση της υπαρξιακής αγωνίας του ποιήματος. Οι απαντήσεις έπρεπε να γραφούν σε ένα αρχείο παρουσίασης, ωστόσο κάποιοι μαθητές ρώτησαν αν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Word, όχι διότι δε γνώριζαν το αρχείο παρουσιάσεων, αλλά επειδή το αρχείο επεξεργασίας κειμένου το χρησιμοποιούν κατά κόρον και τους είναι πιο οικείο. Απάντησα ότι εναλλακτικά μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Word και ότι δεν υπάρχει πρόβλημα σε αυτό.

Όλες οι ομάδες εργάστηκαν με συνέπεια. Η ομάδα ε΄, η οποία τελείωσε πρώτη την ανάγνωση του κειμένου στην αρχή της ώρας, ξεκίνησε νωρίτερα την ενασχόληση με τις δραστηριότητες του φύλλου εργασίας, με αποτέλεσμα να τελειώσει την

εργασία της πριν τη λήξη της διδακτικής ώρας, χωρίς να αντιμετωπίσει κανένα απολύτως πρόβλημα².

Η ομάδα β', η οποία δυσκολεύτηκε αρχικά στην κατανόηση του κειμένου της Κικής Δημουλά, φαίνεται ότι έχασε πολύτιμο χρόνο και στη συνέχεια δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει τις απαντήσεις της στο φύλλο εργασίας στον διαθέσιμο χρόνο μέχρι τη λήξη της διδακτικής ώρας³. Έτσι, απάντησε μόνο στο πρώτο ερώτημα του φύλλου εργασίας γραπτώς. Παρόλα αυτά δέχτηκαν όλα τα μέλη της ομάδας να θυσιάσουν μέρος του διαλείμματός τους προκειμένου να απαντήσουν και στο δεύτερο ερώτημα του φύλλου εργασίας προφορικά, ώστε να μην αφήσουν καμία εκκρεμότητα. Πράγματι έδωσαν, έστω και προφορικά, εύστοχες απαντήσεις.

Ας σημειωθεί πως τα παιδιά δεν ανήρτησαν τις εργασίες τους στο ιστολόγιο της τάξης, όχι γιατί διαφωνούσαν με την ιδέα, αλλά διότι, όπως είπαν, θα μπορούσαν να το κάνουν μόνο εντός της συγκεκριμένης διδακτικής ώρας, καθώς ο φόρτος εργασίας τους δεν τους το επιτρέπει από το σπίτι τους. Κάτι τέτοιο δεν επιτεύχθη, αφού όλες οι ομάδες ή τελείωσαν τις εργασίες του με τη λήξη της ώρας ή ελάχιστα πιο πριν ή και μετά. Δεν ήθελα να τους πιέσω περισσότερο, τους τόνισα όμως πως θα σχολιάσουν τις εργασίες των άλλων ομάδων κατά την ώρα της παρουσίασης των εργασιών στην ολομέλεια της τάξης. Τα παιδιά δέχτηκαν με προθυμία.

3η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την ώρα αυτή οι μαθητές προσήλθαν στον χώρο του εργαστηρίου πληροφορικής. Ας σημειωθεί πως τη μέρα αυτή η τάξη προσήλθε στην ολομέλειά της και δεν υπήρχαν απώλειες σε πρόβες σχολικών εορτών, όπως κατά τις προηγούμενες συναντήσεις μας. Επομένως, θα μπορούσαν τα παιδιά να χωριστούν σε έξι τετραμελείς ομάδες. Ωστόσο, καθώς οι μαθητές είχαν ήδη εργαστεί ως πέντε ομάδες κατά την προηγούμενη ώρα, δεν επιθυμούσαν να αλλάξουν τη σύνθεσή τους. Έτσι, παρέμειναν πέντε στον αριθμό, αλλά αυξήθηκε ο αριθμός των μελών της κάθε ομάδας. Κάτι

² Βλ. αρχείο e omada,b fasi, 1 vra.

³ Βλ. αρχείο b omada, b fasi, 1 vra.

τέτοιο, όμως, δε φάνηκε ότι επηρέασε τον τρόπο εργασίας των ομάδων, με εξαίρεση τη δυσκολία τους να χωρέσουν όλοι μπροστά από την οθόνη του Η/Υ. Παρά ταύτα, συνέχισαν να εργάζονται, ασχολούμενοι με τις δραστηριότητες του φύλλου εργασίας της ώρας αυτής.

Συγκεκριμένα, κλήθηκαν να αντιγράψουν σε ένα αρχείο Word ή Powerpoint το ποίημα που είχαν να μελετήσουν, δίνοντάς του, όμως, έναν διαφορετικό τίτλο, τέτοιο που, κατά την προσωπική τους γνώμη, αποδίδει εξίσου το υπαρξιακό περιεχόμενό του. Επιπλέον, οι μαθητές έπρεπε να προβούν σε έναν σύντομο σχολιασμό του νέου τίτλου του ποιήματος –που οι ίδιοι έδωσαν σε συνάρτηση με το υπαρξιακό περιεχόμενό του– σημειώνοντας κατά πόσο αποδίδει και αναδεικνύει εξίσου την υπαρξιακή αγωνία.

Καμία ομάδα δεν αντιμετώπισε πρόβλημα κατά τη φάση αυτή, αφού τα παιδιά αντέγραψαν το ποίημα που μελέτησαν είτε από την ιστοσελίδα του [ψηφιακού σχολείου](#) είτε από άλλες ιστοσελίδες που εντόπισαν από τη μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο. Κάποιες ομάδες, επίσης, χρησιμοποίησαν το Word και κάποιες άλλες το Powerpoint για να γράψουν τις απαντήσεις τους.

Μετά το τέλος της δραστηριότητας αυτής, για την οποία οι μαθητές δε χρειάστηκαν πολύ χρόνο, ανέλαβαν να απαντήσουν στο δεύτερο ερώτημα του φύλλου εργασίας, σύμφωνα με το οποίο κλήθηκαν να εντοπίσουν στο διαδίκτυο φωτογραφίες, ζωγραφικούς πίνακες, μουσική επένδυση τα οποία να αναδεικνύουν το υπαρξιακό περιεχόμενο του ποιήματος που η κάθε ομάδα ανέλαβε να μελετήσει, συνδέοντάς τα με υπερδεσμούς με το κείμενό τους.

Η ώρα κύλησε χωρίς προβλήματα, με εξαίρεση την ομάδα δ', καθώς τα μέλη της διαφωνούσαν μεταξύ τους για τον καινούργιο τίτλο του ποιήματος που είχαν αναλάβει, καθώς προσπαθούσαν ο τίτλος αυτός να είναι εύστοχος και ευρηματικός. Τελικά, έδωσαν τον τίτλο, απαντώντας, έτσι στην πρώτη δραστηριότητα και

προχώρησαν στην επόμενη, παραδίδοντας την εργασία τους με τη λήξη της διδακτικής ώρας⁴.

Η γ' ομάδα, ενώ δεν εξέφρασε απορίες κατά τη διάρκεια της ενασχόλησής της με τις δραστηριότητες του φύλλου εργασίας της, δυσκολεύτηκε, ωστόσο, στη σύνδεση με υπερδεσμούς των φωτογραφιών που εντόπισε στο διαδίκτυο με το ποίημα το οποίο μελέτησε. Επειδή, δεν υπήρχε άλλος χρόνος να δημιουργήσει τους υπερδεσμούς, μετά από προσπάθειά μου να τους δείξω τη διαδικασία, παρέδωσαν την εργασία τους με το φωτογραφικό υλικό και τη μουσική επένδυση, τοποθετώντας τις ιστοσελίδες, από όπου άντλησαν τα παραπάνω στη βιβλιογραφία που δημιούργησαν.⁵

4η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την ώρα αυτή οι ομάδες προσήλθαν εκ νέου στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Τους μοιράστηκε, στη συνέχεια, το νέο φύλλο εργασίας, σύμφωνα με το οποίο έπρεπε να επισκεφθούν τους συμφραστικούς πίνακες λέξεων για μείζονες νεοέλληνες ποιητές της Πύλης για την ελληνική γλώσσα ([Ανεμόσκαλα](#)) και συγκεκριμένα τον συμφραστικό πίνακα λέξεων που αφορά στον ποιητή Κώστα Καρυωτάκη. Εκεί τοποθέτησαν λέξεις που, κατά τη γνώμη τους, έχουν υπαρξιακή διάσταση, όπως οι λέξεις θάνατος, μοναξιά κλπ. και εντόπισαν τις ποιητικές συλλογές, αλλά και τα συγκεκριμένα ποιητικά κείμενα στα οποία εμφανίστηκαν. Οι μαθητές, μολονότι ανέφεραν πως δεν είχαν επισκεφθεί στο παρελθόν τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, δεν είχαν κανένα πρόβλημα αναφορικά με την πλοήγησή τους σε αυτήν.

Στη συνέχεια, έπρεπε να επιλέξουν το ποίημα του Καρυωτάκη το οποίο βρήκαν στη μηχανή αναζήτησης του συμφραστικού πίνακα και να το αντιγράψουν ή σε ένα αρχείο Word ή σε ένα Powerpoint, προβαίνοντας σε σύγκριση με το ποίημα της

⁴ Βλ. αρχείο d_omada, b fasi, 2 vra.

⁵ Βλ. αρχείο g_omada, b fasi, 2 vra.

μεταπολεμικής λογοτεχνίας που μελέτησαν κατά τις προηγούμενες ώρες ως προς τους υπαρξιακούς προβληματισμούς, τις γλωσσικές επιλογές κ.ά.

Όλες οι ομάδες εργάστηκαν με συνέπεια και δεν εξέφρασαν απορίες. Πρώτη μάλιστα τελείωσε η α΄ ομάδα πριν τη λήξη της διδακτικής ώρας⁶. Με το άκουσμα του χτύπου του κουδουνιού όλες οι ομάδες παρέδωσαν τις εργασίες τους.

5η ώρα (σχολική τάξη)

Κατά την ώρα αυτή έγινε η παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης. Επειδή γνωρίζαμε από την προηγούμενη μέρα πως η αίθουσα προβολών θα ήταν κατειλημμένη από άλλο συνάδελφο την ώρα του δικού μας μαθήματος, είχαμε συνεννοηθεί με τα παιδιά να λάβει χώρα η παρουσίαση στη σχολική μας τάξη. Για να γίνει κάτι τέτοιο, τα παιδιά είχαν ήδη ειδοποιηθεί να εκτυπώσουν τις εργασίες τους που εν τω μεταξύ είχαν αποθηκεύσει σε δικό τους φορητό μέσο αποθήκευσης (USB).

Η παρουσίαση έγινε χωρίς προβλήματα, ξεκινώντας από την ομάδα α΄ και καταλήγοντας στην ομάδα ε΄. Οι μαθητές ήταν σύντομοι στην παρουσίασή τους, όπως αρχικά τους είχε ζητηθεί, για να προλάβουν όλες οι ομάδες να παρουσιάσουν όσα είχαν γράψει. Για όλες τις ομάδες ακούστηκαν καλά λόγια, ενώ τονίστηκε και η ορθή χρήση της γλώσσας στις απαντήσεις της α΄ και β΄ ομάδας.

Με αυτόν τον τρόπο η παρουσίαση ολοκληρώθηκε και υπήρξε χρόνος για να ακουστούν τα γενικότερα σχόλια των παιδιών, μεταξύ των οποίων ήταν ότι είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα τη μεταπολεμική ποίηση και να κατανοήσουν ότι η θεματολογία της δεν περιορίζεται μόνο στα βιώματα από τα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και του εμφυλίου. Κάποιοι άλλοι μαθητές παρατήρησαν πως με αυτό το σενάριο είχαν την ευκαιρία να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους και να κάνουν κάτι διαφορετικό από ότι συνήθως στη λογοτεχνία, κάτι πιο δημιουργικό.

Γ΄ φάση

⁶ Βλ. αρχείο a omada, b fasi, 3 vra.

6η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά την τελευταία φάση της εφαρμογής του σεναρίου, οι μαθητές ως ομάδες προσήλθαν στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Λόγω της εξάωρης διάρκειας της εφαρμογής έναντι της οχτάωρης που προέβλεπε το συνταγμένο σενάριο, κατά την γ' φάση μοιράστηκε στις ομάδες ένα φύλλο εργασίας, στο οποίο υπήρχε επιλογή δραστηριοτήτων. Οι μαθητές, δηλαδή, επέλεξαν μεταξύ της σύνθεσης ενός ποιήματος με υπαρξιακό περιεχόμενο και της δημιουργίας μιας φωτοαφήγησης ως αφιέρωμα στη μεταπολεμική υπαρξιακή ποίηση με τη βοήθεια του προγράμματος Windows Movie Maker.

Όλοι οι μαθητές, χωρίς καμία εξαίρεση, επέλεξαν τη σύνθεση του ποιήματος. Όταν τους ρώτησα για την επιλογή τους, άλλοι ανέφεραν ότι επιθυμούσαν την άσκηση της δημιουργικής γραφής για να εκφράσουν τους δικούς τους προβληματισμούς, ενώ άλλοι ανέφεραν τη μικρή εξοικείωσή τους με το παραπάνω πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο, η οποία περιοριζόταν στην παρουσίαση την οποία η ίδια είχα κάνει πριν την έναρξη της εφαρμογής του σεναρίου.

Όλες οι ομάδες με μεγάλη προθυμία άρχισαν να συνθέτουν το υπαρξιακό τους ποίημα, στην αρχή λίγο πιο διστακτικά μέχρι να βρουν τον υπαρξιακό προβληματισμό ο οποίος θα αναδυόταν από το ποίημά τους. Ας σημειωθεί ότι όλες οι ομάδες έκαναν αξιόλογες προσπάθειες και πως, χωρίς να υπάρχει συνεννόηση μεταξύ τους, όλες ως υπαρξιακό προβληματισμό για το ποίημά τους επέλεξαν τη μοναξιά.

Χαρακτηριστικό ήταν πως όλοι οι μαθητές τελείωσαν νωρίτερα από τη λήξη της διδακτικής ώρας και ανέλαβαν με τους δικούς μου κωδικούς την ανάρτηση στο [ιστολόγιο](#) της τάξης. Εξαίρεση αποτέλεσε η ομάδα γ' που αντιμετώπισε πρόβλημα με τον Η/Υ της και τελικά έγραψε το ποίημά της σε χειρόγραφη μορφή.

Με την ανάρτηση στο ιστολόγιο οι ομάδες μπόρεσαν και διάβασαν τα ποιήματα των άλλων ομάδων, τα οποία σχολίαζαν προφορικά. Καθώς είχαν απομείνει πέντε περίπου λεπτά χρόνος από τη διδακτική ώρα, τους πρότεινα να βαθμολογήσουν τα

ποιήματα που συνέθεσαν οι ομάδες, αφού πρώτα διαβάσει και η γ' ομάδα το δικό της ποίημα, που είχε σε χειρόγραφη μορφή.

Πράγματι, τα παιδιά ενθουσιάστηκαν, ενώ υπήρχε και ανταγωνισμός μεταξύ τους για το ποια ομάδα έγραψε το καλύτερο ποίημα. Τους ζήτησα να βαθμολογήσουν τα ποιήματα των άλλων ομάδων ως προς τις γλωσσικές επιλογές, αλλά και το υπαρξιακό περιεχόμενο το οποίο εκφράζουν. Τα παιδιά παρέδωσαν τις βαθμολογίες τους και μία μαθήτρια σηκώθηκε στον πίνακα για να καταγράψει τις βαθμολογίες και τον μέσο όρο τους. Σε αυτό το σημείο χτύπησε το κουδούνι που σήμανε τη λήξη της διδακτικής ώρας, αλλά οι μαθητές στην πλειοψηφία τους ήθελαν να ολοκληρωθεί η διαδικασία της βαθμολόγησης των ποιημάτων τους, για να αναδειχθεί το καλύτερο ποίημα.

Πράγματι, στο δεκάλεπτο διάλειμμα που ακολούθησε, οι μαθητές ανέδειξαν στην πρώτη θέση το ποιητικό κείμενο της γ' ομάδας για το υπαρξιακό περιεχόμενο, αλλά κυρίως για την αισιόδοξη στάση που εκφράζει και το ποίημα της α' ομάδας στη δεύτερη θέση, για το οποίο όλοι τόνισαν το ωραίο λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί και τις υπέροχες εικόνες του⁷.

⁷ Βλ. αρχεία b omada, g fasi και a omada g fasi.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κοινό φύλλο εργασίας για όλες τις ομάδες.

Κείμενα

(από τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου):

Α' ομάδα: Τάσος Δενέγρης, [«Οι κατάσκοποι»](#), σελ. 102.

Β' ομάδα: Κική Δημουλά, [«Άωρα και παράωρα»](#), σελ. 93.

Γ' ομάδα: Βασίλης Καραβίτης, [«Το άπιαστο προπό»](#), σελ. 104.

Δ' ομάδα: Γιώργος Μαρκόπουλος, [«14 Ε.Μ., 49 ετών»](#), σελ. 138.

Ε' ομάδα: Κώστας Μόντης, [«Νύχτες»](#), σελ. 15.

Α' φάση: δραστηριότητες

1^η ώρα. Αίθουσα προβολών.

Στο φύλλο εργασίας που σας δόθηκε, συμπληρώστε στις κουκίδες (bullets) ποια παραξιακά ερωτήματα σας κινούν περισσότερο το ενδιαφέρον ή σας απασχολούν.

Β' φάση: δραστηριότητες

1^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

1α. Αφού εντοπίσετε τον παραξιακό προβληματισμό των ποιημάτων που σας δόθηκαν, προβείτε σε έναν σύντομο σχολιασμό του, αναφέροντας, μεταξύ άλλων, αν

αυτός αποτελεί μέρος και των δικών σας προβληματισμών σε περιόδους εσωτερικής, προσωπικής ενδοσκόπησης. Σχολιάστε και τη στάση που κρατούν οι ποιητές απέναντι στην υπαρξιακή αγωνία που θα εντοπίσετε. Είναι στάση απλού προβληματισμού, φόβου κλπ.;

1β. Σχολιάστε α. τις λεκτικές επιλογές, την ύπαρξη ή όχι μορφικών δεσμεύσεων στο ποίημα που μελετήσατε και β. τους εκφραστικούς τρόπους και το λογοτεχνικό ρεύμα που αξιοποιείται από τον μεταπολεμικό ποιητή. Να αναφέρετε αν και κατά πόσο όλα τα παραπάνω συντελούν, ώστε να αποδώσουν ευκρινέστερα την υπαρξιακή αγωνία που εκφράζει το ποίημα. Πώς δηλαδή, θεωρείτε, ότι οι παραπάνω επιλογές, τις οποίες σχολιάσατε, αναδεικνύουν το υπαρξιακό περιεχόμενο των ποιημάτων που σας δόθηκαν προς μελέτη;

Γράψτε τις απαντήσεις σας σε ένα λογισμικό παρουσίασης και αναρτήστε το στο ιστολόγιο της τάξης, προκειμένου να δεχθείτε ανατροφοδότηση από τις ομάδες των συμμαθητών σας.

2^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

1α. Προσπαθήστε, αξιοποιώντας τη φαντασία σας, να δώσετε έναν διαφορετικό τίτλο στο ποίημα που μελετήσατε, προσέχοντας, όμως, αυτός να αποδίδει εξίσου το υπαρξιακό περιεχόμενό του. Σε ένα λογισμικό παρουσίασης θα αντιγράψετε από την ιστοσελίδα του [ψηφιακού σχολείου](#) το ποίημα που μελετήσατε, τοποθετώντας το κάτω από τον καινούργιο τίτλο που εσείς δώσατε, σχολιάζοντάς τον, ταυτόχρονα, σε συνάρτηση με το υπαρξιακό περιεχόμενο του ποιήματος. Θεωρείτε ότι αποδίδει εξίσου την υπαρξιακή αγωνία που το ποίημα επιθυμεί να εκφράσει;

1β. Αναζητήστε από το διαδίκτυο μουσική επένδυση ή φωτογραφίες τέτοιες που να αναδεικνύουν το υπαρξιακό περιεχόμενο των ποιημάτων που μελετήσατε, τις οποίες θα συνδέσετε με υπερδεσμούς με το ποίημα που αντιγράψατε στο λογισμικό παρουσίασης. Αναρτήστε στο ιστολόγιο της τάξης.

3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

1α. Μεταβείτε στους [συμφραστικούς πίνακες λέξεων για μείζονες νεοέλληνες ποιητές της πύλης για την ελληνική γλώσσα](#) και συγκεκριμένα στον συμφραστικό πίνακα λέξεων του Κώστα Καρυωτάκη. Τοποθετήστε στη μηχανή αναζήτησης λέξεις που θεωρείτε πως έχουν υπαρξιακό περιεχόμενο. Από τα αποτελέσματα αναζήτησης επιλέξτε ένα ποίημα, τον τίτλο του οποίου, αντιπροσωπευτικούς στίχους, αλλά και την ποιητική συλλογή στην οποία ανήκει θα αντιγράψετε σε μία διαφάνεια στο Powerpoint. Μην ξεχάσετε να δηλώσετε την πηγή από την οποία αντλήσατε τα παραπάνω.

1β. Προβείτε σε σύγκριση των γλωσσικών επιλογών, των ιδεών και των υπαρξιακών προβληματισμών του ποιήματος του Κ. Καρυωτάκη που επιλέξατε και του μεταπολεμικού ποιητή που μελετήσατε. Παρατηρείτε την ύπαρξη κοινών χαρακτηριστικών που επιτρέπουν να αναφέρουμε πως η μεταπολεμική υπαρξιακή ποίηση δέχθηκε τις επιρροές του Κ. Καρυωτάκη; Γράψτε τις απαντήσεις σε μία καινούργια διαφάνεια στο λογισμικό παρουσίασης και αναρτήστε στο ιστολόγιο της τάξης, για να σχολιάσουν τις απαντήσεις σας οι υπόλοιπες ομάδες.

4^η ώρα. Αίθουσα προβολών ή σχολική τάξη.

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Γ' φάση: δραστηριότητες

1^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

1β. Συνθέστε ένα ποίημα με υπαρξιακό περιεχόμενο, στο θέμα του οποίου θα καταλήξετε, αφού πρώτα συζητήσετε για το υπαρξιακό ερώτημα που απασχολεί τα περισσότερα μέλη της ομάδας σας. Το ποίημα θα έχει έκταση 10-15 στίχων.

ή εναλλακτικά

2. Χρησιμοποιώντας το Windows Movie Maker δημιουργήστε μία φωτοαφήγηση, δηλαδή ένα σύντομο βίντεο, διάρκειας 1-2 λεπτών, στο οποίο θα αξιοποιήσετε το ποίημα που οι ίδιοι συνθέσατε πλαισιωμένο από φωτογραφίες των ζωγραφικών πινάκων που μπορείτε να βρείτε στις ιστοσελίδες της [Εθνικής Πινακοθήκης](#) και της [πινακοθήκης του Μονάχου](#). Μπορείτε να εντοπίσετε από το διαδίκτυο και άλλες φωτογραφίες, σχετικές με τον υπαρξιακό προβληματισμό που εκφράζει το ποίημα που συνθέσατε, τις οποίες πρέπει να τοποθετήσετε στο βίντεο που θα δημιουργήσετε με τέτοια σειρά, ώστε να διηγούνται μια ιστορία. Παρουσιάστε το βίντεο που δημιουργήσατε στην ολομέλεια της τάξης ή εναλλακτικά αναρτήστε το στο ιστολόγιο.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εναλλακτικά, κατά την α΄ φάση του σεναρίου οι μαθητές θα μπορούσαν με τη βοήθεια ενός φορητού Η/Υ και του βιντεοπροβολέα του σχολείου να παρακολουθήσουν ένα βίντεο-ηχητικό απόσπασμα από το μονόπρακτο του Λουίτζι Πιραντέλλο με τίτλο [«Ο άνθρωπος με το λουλούδι στο στόμα»](#) (ερμηνεία Γιώργος Μιχαλόπουλος). Στη συνέχεια, θα καλούνταν να συζητήσουν σχετικά με τους υπαρξιακούς προβληματισμούς του αποσπάσματος που άκουσαν, ελέγχοντας ταυτόχρονα κατά πόσο αυτοί ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται από τους δικούς τους προβληματισμούς.

Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να προτρέψει τους μαθητές, κερδίζοντας εκείνους που έχουν ενδιαφέρον για το θέατρο γενικότερα, να διαβάσουν ως κείμενο ολόκληρο το μονόπρακτο του Πιραντέλλο με τίτλο [«Ο άνθρωπος με το λουλούδι στο στόμα»](#).

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου δεν παρουσιάστηκαν ιδιαίτερα προβλήματα. Το εργαστήριο της πληροφορικής, μετά από συνεννόηση με τη συνάδελφο της αντίστοιχης ειδικότητας, ήταν πάντοτε διαθέσιμο. Από την άλλη, οι μαθητές επέδειξαν μεγάλη προθυμία καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής.

Επιπλέον, όλοι οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας και συνεργάζονταν άριστα μεταξύ τους, χωρίς τη δική μου παρέμβαση.

Το μόνο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν οι παλαιοί Η/Υ στο εργαστήριο πληροφορικής που πολλές φορές «κολλούσαν», αλλά και το γεγονός ότι τα παιδιά, επικαλούμενα τον φόρτο εργασίας τους ως μαθητές της Γ΄ Λυκείου, δεν αναλάμβαναν τίποτα για το σπίτι, εκτός κι αν γινόταν στο σχολείο. Έτσι, δεν ανέλαβαν την ανάρτηση των εργασιών τους στο ιστολόγιο της τάξης κατά τη β΄ φάση

από το σπίτι, παρά μόνο την εργασία της γ' φάσης, η οποία και αναρτήθηκε εντός του σχολικού ωραίου από τους Η/Υ του σχολείου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Γενικού Λυκείου. Βιβλίο καθηγητή. 2008.

Αθήνα: ΟΕΔΒ.